

PROPOZYCJA PRAKTYCZNYCH ROZWIĄZAŃ W NAUCZANIU ESP STUDENTÓW WYDZIAŁU ARCHITEKTURY POLITECHNIKI KRAKOWSKIEJ W KONTEKŚCIE RYNKU PRACY

Uwagi wstępne

Od blisko piętnastu lat pracuję wyłącznie ze studentami Wydziału Architektury, ucząc ich (i ucząc się od nich) języka specjalistycznego, co pozwoliło mi na poczynienie pewnych obserwacji oraz wykrystalizowanie metody pracy, której elementy pokrótce przedstawię. Moje podstawowe założenia to motywowanie studentów do samodzielnego, krytycznego myślenia oraz budowanie ich pewności siebie w używaniu języka angielskiego zawodowego. Umiejętności te postrzegam jako niezmiernie ważne dla przyszłej kariery zawodowej moich studentów.

W niniejszym artykule skoncentruję się na dwóch, wydawać by się mogło, najprostszych i najnaturalniejszych umiejętnościach, jakimi są efektywne przekazywanie informacji rozmówcy (bądź rozmówcom) oraz czytanie ze zrozumieniem tekstu specjalistycznego. Dlaczego mój wybór padł na tak „archaiczne” umiejętności w dobie powszechnej komputeryzacji życia? Ze względu na ich zanikanie. Trudniej jest nam rozmawiać twarzą w twarz ze znajomą czy bliską osobą niż „czatować” z zupełnie obcym człowiekiem. Młodzież, wspominając egzamin dojrzałości z języka polskiego, narzeka na trudności w czytaniu ze zrozumieniem. A przecież bez efektywnego czytania czy zrozumienia naszego interlokutora nie może być mowy o bardziej zaawansowanych formach przekazu i wykorzystywania uzyskanych informacji. W swoim tekście opiszę kilka technik rozwijających wyżej wymienione umiejętności, ich zalety oraz cele metodyczne.

Zanim przejdę do zaprezentowania kilku technik, które stosuję z powodzeniem na zajęciach, chciałabym podkreślić, że po pierwsze nie próbuję odkrywać metodologicznej Ameryki, gdyż niektóre z prezentowanych technik znane są z nauczania języka ogólnego metodą komunikatywną – zmodyfikowałam je jedynie i przeniosłam na grunt ESP. Po drugie, można je z powodzeniem stosować nie

tylko do nauczania języka specjalistycznego architektonicznego, ale także ucząc dowolnego specjalistycznego języka obcego.

1. Techniki przed czytaniem

1.1. Ćwiczenie „narysuj swoje pierwsze skojarzenie z...”

- a. **OPIS:** Proszę studentów o wykonanie szybkiego szkicu – pierwszego skojarzenia z zagadnieniem, które będzie tematem zajęć (np. architektura japońska, gotyk, wieżowce itp.). Studenci mają na to około 1–2 minut, następnie wstają i krążą po sali, prezentując sobie wzajemnie swoje szkice, opisując je i komentując.
- b. **CEL:** Ukierunkowanie myślenia studentów na daną tematykę, rozgrzewka przed czytaniem, wprowadzenie niektórych terminów fachowych poniekąd „mimochodem”, przy okazji.
- c. **ZALETY:** Studenci przekonują się, że mają pewną wiedzę specjalistyczną, zanim przeczytają tekst, co buduje ich poczucie pewności siebie; aktywizują posiadane już słownictwo, opisując swoje szkice i słuchając kolegów; ćwiczenie dobre dla kinestetyków.

1.2. Ćwiczenie „kategoryzacja”

- a. **OPIS:** Studenci otrzymują nieuporządkowane zbiory terminów architektonicznych. Ich zadanie polega na ułożeniu podanych terminów w dowolnej wielkości grupy. Jedynym wymogiem jest uzasadnienie logicznego związku między terminami w obrębie danej kategorii. Niektórzy studenci grupują wyrazy, kierując się związkami czysto logicznymi, inni kryteriami gramatycznymi (czyli dzielą terminy na przymiotniki, rzeczowniki itp.), niektórzy matematycznymi (w jednej grupie znajdują się wyrazy o tej samej ilości sylab czy liter) itp.
- b. **CEL:** Ćwiczenie umożliwia wprowadzenie i równoczesną aktywizację nowego słownictwa – studenci pracując w grupach i dzieląc terminy na kategorie, używają ich i naturalnie przyswajają je sobie.
- c. **ZALETY:** Zadanie to pobudza studentów do bardziej kreatywnego myślenia niż przypisywanie terminów do z góry narzuconych kategorii. Prowokuje też do dyskusji, współpracy i wymiany opinii. Dodatkowym plusem jest możliwość wychycenia błędnego rozumienia terminów pozornie zrozumiałych na etapie przed czytaniem.

1.3. Ćwiczenie „kula śnieżna” (snowball)

- a. **OPIS:** Każdy student otrzymuje karteczkę z terminem w języku angielskim na górze i na dole z jego polskim odpowiednikiem. Zanim rozpocznie

się właściwe ćwiczenie, należy sprawdzić, czy studenci potrafią poprawnie wymawiać terminy. Następnie studenci wstają z miejsc i krążąc po sali, wzajemnie uczą się nowych terminów. Polega to na głośnym czytaniu swojego terminu z równoczesnym pokazywaniem go na karteczce i (jeśli rozmówca jeszcze tego słowa nie zna) podawaniem polskiego odpowiednika. Bardzo ważnym etapem jest wymienienie się karteczkami, które następuje po etapie wzajemnego wyjaśniania. Kiedy te same karteczki zaczynają wracać do studentów, jest to sygnał, że należy rozpocząć kolejny etap zabawy – studenci odrywają i oddają nauczycielowi dolną część karteczki z polskim tłumaczeniem terminu i kontynuują zabawę – tym razem już bez podpowiedzi, testując się wzajemnie. Ostatni etap rozpoczyna się, kiedy studenci siedzą z powrotem na miejscach – ich zadanie polega na zapisaniu w dowolnym języku wszystkich terminów, które pamiętają (mają na to około 2–3 minut; najpierw pracują samodzielnie, następnie porównują swoje listy w małych grupach), po czym następuje sprawdzenie ćwiczenia z całą grupą (np. nauczyciel podaje termin po polsku, studenci odpowiadają po angielsku itp.).

- b. **CEL:** Efektywne wprowadzenie dużej ilości specjalistycznego, trudnego słownictwa.
- c. **ZALETY:** Ostatni etap ćwiczenia przekonuje nawet studentów sceptycznie nastawionych do zabawy, że jest to efektywna metoda – z mojego doświadczenia wynika, że studenci zapamiętują około 80–90 procent wprowadzanych terminów. Tym samym widzą sens swoich działań, co motywuje ich do pracy. Jest to ćwiczenie dobre dla kinestetyków, ale też słuchowców i wzrokowców (czytanie na głos, powtarzanie, prezentowanie karteczek).

1.4. Techniki polegające na odwoływaniu się do wiedzy fachowej studentów

- a. **OPIS:** Studenci pracują w parach lub małych grupach, tworząc listy (np. cechy architektury japońskiej, cechy dobrze funkcjonującej przestrzeni publicznej itp.) lub definicje (np. co to jest miasto).
- b. **CEL:** Ukierunkowanie myślenia studentów na docelową tematykę, ale przede wszystkim uświadomienie im, że posiadają wiedzę fachową, z której mogą twórczo korzystać. Ćwiczenie prowokuje do samodzielnego, twórczego myślenia, dyskusji, wymiany opinii i obrony własnego punktu widzenia.
- c. **ZALETY:** Podobnie jak wcześniejsze ćwiczenia, zadania tego typu budują poczucie pewności siebie u studentów, związane z uruchomieniem wiedzy fachowej, możliwością wykazania się i wytłumaczenia jakiegoś zagadnienia innym studentom oraz nauczycielowi. Dodatkowym plusem jest to, że takie ćwiczenie stanowi dobry punkt wyjścia do czytania tekstu (przeczytaj i porównaj swoją listę/definicję z informacjami w tekście).

2. Czytanie ze zrozumieniem

Nie będę szczegółowo omawiała tych technik, gdyż są one bardzo podobne do metod, które można znaleźć w podręcznikach do języka ogólnego. Z mojego doświadczenia wynika, że doskonale sprawdzają się wszelkie zadania oparte na luce informacyjnej.

Więcej uwagi chciałabym jedynie poświęcić ćwiczeniu, które roboczo nazywam „pytania z podpórka”. Polega ono na tym, że studenci, pracując w małych grupach, zadają sobie wzajemnie pytania, a do każdego pytania zadający je student ma podaną odpowiedź. Rozwiązanie takie ma kilka zalet: przede wszystkim zachęca do mówienia cichych, niepewnych siebie bądź słabszych studentów, odciąża nauczyciela, który podczas monitorowania może koncentrować się na błędach językowych, prowokuje do dyskusji i współpracy (studenci wspólnie porównują swoje odpowiedzi z podanymi, wyjaśniają niejasności itp.).

Inspiracje do tego typu ćwiczeń zaczerpnęłam z doskonale znanej wszystkim anglistom serii *English File*, w tym wypadku z nieco podobnego ćwiczenia doskonalszego umiejętności tworzenia pytań pośrednich *Indirect Questions Quiz*¹.

3. Techniki utrwalające słownictwo

Stosować tu można wszystkie techniki – od ćwiczeń drylowych, automatyzujących, po komunikatywne, aktywizujące nowe słownictwo; można przygotować wszystkie opisane poniżej ćwiczenia do jednego tekstu lub tylko niektóre z nich; ważna jest kolejność oraz powtarzalność ćwiczonego słownictwa.

3.1. Technika „komunikatywny word search”

- a. **OPIS:** Studenci pracują w parach lub małych grupach. Każdy z nich ma podane definicje terminów do znalezienia w tekście przez kolegę/kolegów. Dla ułatwienia podany jest też akapit oraz odpowiedź (czyli termin, który ma być odszukany). Studenci mają limit czasu na odnalezienie danego słowa, mogą zdobywać punkty za poprawne odpowiedzi.
- b. **CEL:** Oprócz utrwalania słownictwa, współpraca, ćwiczenie rozumienia ze słuchu i czytania na głos.
- c. **ZALETY:** Oprócz komunikatywnego ćwiczenia słownictwa technika ma dodatkowe zalety opisane powyżej w ćwiczeniu „pytania z podpórka”.

¹ Oxenden, Latham-Koenig 2001: 127.

3.2. Ćwiczenie typu „tworzenie fraz/kolokacji”

- a. **OPIS:** Studenci pracują indywidualnie; ich zadanie polega na stworzeniu fraz czy kolokacji z podanych wyrazów (jeśli jest to zasadne, można wykorzystać wyrazy z ćwiczenia *word search*); następnie studenci porównują swoje odpowiedzi w parach i z tekstem.
- b. **CEL:** Kolejny etap utrwalający słownictwo.
- c. **ZALETY:** Rozbudza poczucie odpowiedzialności (studenci sami sprawdzają swoje odpowiedzi), daje poczucie sukcesu (ponieważ słownictwo powtarza się w kolejnych ćwiczeniach, studenci nie mają większych problemów z wykonaniem ćwiczenia).

3.3. Ćwiczenie typu „komunikatywny gap-fill”

- wykorzystanie kolokacji z poprzedniego ćwiczenia do uzupełnienia zdań. Pomyśl na to ćwiczenie zaczerpnęłam, podobnie jak na „pytania z podpórką”, z książki nauczyciela do *English File* – znajduje się tam gra utrwalająca mowę zależną *Guess the sentence* również oparta na luce informacyjnej².
- a. **OPIS:** Studenci pracują w parach. Mają te same zdania, z tym że student A ma luki w zdaniach nieparzystych, student B – parzystych. Ich zadanie polega na odgadnięciu brakujących kolokacji (wiedząc, że wybór ogranicza się do tych ćwiczonych w poprzednim zadaniu oraz mając kontekst i pomoc kolegi, który „naprowadza” na poprawną odpowiedź). Studenci nie pokazują sobie swoich zdań, ograniczając się do słuchania i czytania na głos.
- b. **CEL:** Kolejny etap utrwalający i aktywizujący słownictwo.
- c. **ZALETY:** Podany jest kontekst, co ułatwia kojarzenie. W razie kłopotów z odgadnięciem kolokacji studenci pomagają sobie wzajemnie, wyjaśniają terminy „swoimi słowami” – tworzy się naturalna sytuacja komunikacyjna, w której ćwiczone jest słownictwo.

3.4. Ćwiczenie typu „krzyżówka komunikacyjna”

- a. **OPIS:** Ćwiczenie działa na podobnej zasadzie (luka informacyjna) jak opisane powyżej uzupełnianie zdań, inspiracje czerpałam również z tej samej książki nauczyciela, gdzie znajduje się gra ćwicząca czasowniki frazalne *Phrasal Verbs Crossword*³. Studenci pracują w parach. Student A ma uzupełnione w krzyżówce wszystkie hasła nieparzyste, student B – parzyste. Ich zadanie polega na wzajemnym wyjaśnieniu haseł ze swoich krzyżówek koledze, tak aby w rezultacie obaj studenci mieli kompletną krzyżówkę.

² Oxenden, Latham-Koenig 2001: 172.

³ Oxenden, Latham-Koenig 2001: 125.

- b. **CEL:** Pełna aktywizacja poznanego słownictwa, stworzenie warunków do naturalnej komunikacji (dzięki luce informacyjnej).
- c. **ZALETY:** Oprócz plusów wymienianych przy okazji poprzednich ćwiczeń należy zwrócić uwagę na element zabawy i niespodzianki – krzyżówka powinna zawierać ukryte hasło nawiązujące do tematu zajęć lub będące punktem wyjścia do następnego spotkania.

Po serii ćwiczeń utrwalających studenci są już w pełni przygotowani do aktywnego używania wprowadzonego słownictwa. W mniej zaawansowanych grupach można to przeprowadzać metodą drobnych kroczków, zaczynając od opisu zdjęcia (może być połączony ze zgadywaniem, o które zdjęcie chodzi), układania zdań z lukami dla innej grupy/pary studentów i stopniowo przechodząc do zadań bardziej samodzielnych i twórczych, jak np. ustna prezentacja na wybrany przez studentów temat czy napisanie krótkiego tekstu – jest to pożyteczna wprawka do potrzebnej w zawodowym życiu umiejętności tworzenia opisów projektów.

Wnioski

Jak już wspominałam, mimo że przedstawione techniki nie są całkowicie nowatorskie, przeniesienie ich na grunt nauczania języka specjalistycznego daje bardzo satysfakcjonujące rezultaty w postaci dużej aktywności studentów, zwiększonej motywacji do samodzielnego, krytycznego i twórczego myślenia, co z kolei pozytywnie wpływa na budowanie poczucia pewności siebie studentów w sytuacjach, kiedy muszą używać języka obcego (w tym wypadku angielskiego) w kontekście zawodowym. Pociąga to za sobą zmianę roli nauczyciela, który nie musi już być mentorem i wyrocznią, a staje się doradcą, partnerem. Wpływa to bardzo pozytywnie na atmosferę na zajęciach – jest dużo bardziej komfortowa, zarówno dla studentów, jak i nauczyciela, który nie odczuwa aż takiej presji bycia ekspertem w dziedzinie, na której nie zna się w stu procentach. Jest to bardzo pozytywne i dające możliwość rozwoju zarówno studentom, jak i nauczycielowi.

W załączniku przedstawiam kilka przykładów na zastosowanie wybranych technik.

Bibliografia

- Oxenden C., Latham-Koenig Ch., 2001. *English File Upper-Intermediate Teacher's Book*. Oxford: Oxford University Press.

ZAŁĄCZNIK

1. Kategoryzacja: słownictwo z tekstu na temat Torre Agbar – nowoczesnego wysokościowca w Barcelonie kształtującego krajobraz miejski

- skyline
- gritty district
- scintillating surface
- multicoloured aluminium “pixels”
- a veil of fritted glass louvers
- thermal envelope
- lighting effects
- a double-sided whole
- circulation corridors
- coherent
- uninhabitable
- the flagship of a new settlement
- hardscape
- seamless form
- indifference
- decrepit parts of the city

Kategorie zaproponowane przez dwa zespoły studentów:

Zespół I

ADJECTIVES	NOUNS	PHRASES	PHRASES WITH OF
coherent	skyline	gritty district	a veil of fritted glass louvers
uninhabitable	hardscape	scintillating surface	the flagship of a new settlement
	indifference	multicoloured aluminium “pixels”	decrepit parts of the city
		thermal envelope	
		lighting effects	
		a double-sided whole	
		circulation corridors	
		seamless form	

Zespół II

“HARD THINGS”	OUTSIDE	INSIDE
hardscape	scintillating surface	circulation corridors
gritty district	multicoloured aluminium “pixels”	coherent
uninhabitable	thermal envelope	a double-sided whole
indifference	a veil of fritted glass louvers	lighting effects

Już te dwa przykłady pokazują, jak różne mogą być rozwiązania w tym ćwiczeniu i jak twórczo można do niego podejść. Zdarza się, że studenci tworzą grupy według kategorii gramatycznych, ilości sylab czy początkowej litery wyrazów – akceptując takie rozwiązania, gdyż każde z nich spełnia cel dydaktyczny: studenci operują nowym słownictwem, przyswajając go sobie niejako przy okazji.

2. Kula śnieżna: słownictwo z tekstu na temat podstawowych konstrukcji oraz działających na nie sił

SPAN	ARCADE	TENSION	ABUTMENT	COMPRESSION
ROZPIĘTOŚĆ	ARKADY	ROZCIĄGANIE	MUR OPOROWY/ WZMACNIAJĄCY	ŚCISKANIE
POST-AND-LINTEL	BARREL VAULT	REINFORCED CONCRETE	ARCH	MASONRY
KONSTRUKCJA SŁUPOWO-RYGLOWA	SKLEPIENIE KOLEBKOWE	BETON ZBROJONY	ŁUK	MURARKA, KAMIENIARKA
DOME	BENDING STRESS	OUTWARD THRUST	VAULT	TRUSS
KOPUŁA	NAPRĘŻENIE ZGINAJĄCE	SIŁA ROZPOROWA	SKLEPIENIE	KRATOWNICA

Dzięki technice kuli śnieżnej studenci opanowują taką lub większą ilość słownictwa fachowego o porównywalnym stopniu trudności w ciągu kilkunastu minut. Stosowany przeze mnie po „kuli śnieżnej” dodatkowy element zabawy – szybkie notowanie, pozwala mi stwierdzić, że efektywność tej gry wynosi około 85–90 procent. Nowe słownictwo zostaje utrwalone i zaktywizowane podczas czytania i ćwiczeń po czytaniu.

3. Zadania odwołujące się do wiedzy fachowej studentów: przykładowe definicje miasta oraz lista cech funkcjonalnego placu miejskiego zaproponowane przez kilka zespołów studentów

Definicje miasta:

TEAM I	TEAM II	TEAM III
CITY – a place with advanced infrastructure and many inhabitants	CITY has got a high level of organization, is characterized by high, multifunctional structures and the network of transport and infrastructure	CITY is a man-made development; not the countryside and not the village

Cechy funkcjonalnego placu miejskiego:

TEAM I	TEAM II	TEAM III
flexible green easy access multi-functional	places to sit something to do seasonal attractions	easy to get to on foot facilities landmark

Podobnie jak w przypadku kategoryzacji powyższe przykłady pokazują dużą różnorodność pomysłów i twórcze podejście do zadania.

4. „Pytania z podpórka”: kilka przykładowych pytań do tekstu na temat super-ekologicznego miasta Masdar budowanego w Emiratach Arabskich.

STUDENT A (questions for student B):

a. *What are the planning principles for Masdar?*

ANSWER: To create a truly sustainable development within an intelligent wall circuit (traditional walled city concept) with response to the local climate and cultural traditions.

c. *What facilities will the city house?*

ANSWER: Edutainment and research facilities (the Masdar Institute of Science and Technology), commercial space for related-sector companies, light manufacturing facilities, office, residential as well as retail facilities.

e. *In what way(s) is Masdar a “smart green city”?*

ANSWER: Its functioning is controlled by digital management and intelligent systems with sensors recording CO₂ emissions and energy consumption.

STUDENT B

b. *What are they going to construct first? Why?*

ANSWER: A state-of-the-art photovoltaic power plant is going to be built first to deliver the energy necessary to build the city.

d. *What is going to be the most popular means of transport in the city? How are they going to promote it?*

ANSWER: PRTS (a fully automated electric system of movable pavements) and LRT (light railway transport); factors encouraging people to use them: a compact network of shaded streets ; the city orientation and street layout promoting natural ventilation by cooling breeze from the North, essential facilities within walking distance.

f. *What types of renewable energy are they going to produce in Masdar?*

ANSWER: Solar energy (the power plant, photovoltaic collecting canopies over the courtyards and wind towers), wind energy (wind turbines on the outskirts of the city).

5. Komunikatywny gap-fill – ćwiczenie z tego samego tekstu: kilka przykładowych zdań

STUDENT A

1. Even though Masdar is being built with the use of the state-of-the-art technology, its design is based on a traditional concept of a
2. Energy conservation system, water treatment plants as well as the system monitoring CO₂ emission make Masdar a truly **sustainable development**.
3. The perimeter wall not only prevents the on the city's outskirts, but also serves as an outer shell housing the environmental and recycling services.

STUDENT B

1. Even though Masdar is being built with the use of the state-of-the-art technology, its design is based on a traditional concept of a **walled city**.
2. Energy conservation system, water treatment plants as well as the system monitoring CO₂ emission make Masdar a truly
3. The perimeter wall not only prevents the **low density sprawl** on the city's outskirts, but also serves as an outer shell housing the environmental and recycling services.